

บทคัดย่อ

แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ณ ร้านบำรุงชาติสาสนายาไทย*

ดร.มุสตี รอดเจริญ**

กระบวนการด้านการศึกษานั้นมีทั้งการศึกษาในระบบ (Formal Education) และการศึกษาอกระบบ (Non-formal Education) จากการประชุมของ UNESCO เรื่อง The World Educational Crisis ในปี ค.ศ. 1967 นิยามการศึกษาอกระบบไว้ว่าเป็น “การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ แต่นอกกรอบของการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนปกติ โดยมุ่งบริการให้คนกลุ่มต่าง ๆ ของประชากร ทั้งที่เป็นผู้ใหญ่และเด็ก” ในปัจจุบัน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 15 สรุปรูปนิยามการศึกษาอกระบบไว้ได้ว่า “เป็นการศึกษาซึ่งจัดขึ้นนอกระบบปกติ ให้กับประชาชนทุกเพศ ทุกวัย โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้รับความรู้ในด้านพื้นฐานแก่การดำรงชีวิต ความรู้ทางด้านทักษะ การประกอบอาชีพและความรู้ด้านอื่น ๆ เป็นการจัดการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นทั้งรูปแบบและวิธีการจัดการ” ด้วยนิยามนี้ ส่งผลให้หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน จัดพื้นที่เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ นอกห้องเรียน เช่น ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC) สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ (Thailand Knowledge Park – TK Park) พิพิธภัณฑ์สยาม (Museum Siam) หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (Bangkok Art and Culture Centre – BACC)

ร้าน “บำรุงชาติสาสนายาไทย” ก่อตั้งโดยนายหวน รอดม่วง ซึ่งเป็นแพทย์แผนโบราณตั้งแต่ในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ดำเนินการตรวจรักษาโรคและผลิตยาสมุนไพร เพื่อรักษาทั้งประชาชนทั่วไปและขุนนางในราชสำนัก โดยมีตำรับยาเป็นของตัวเอง และยังคงผลิตยาในตำรับดั้งเดิม ภายใต้การดูแลของทายาทรุ่นที่ 4 ด้วยประวัติศาสตร์สืบทอดมายาวนานของร้านยาบ้านหมอหวน รวมไปถึงลักษณะทางสถาปัตยกรรมของร้านซึ่งมีความสวยงาม บอกความนิยมผ่านกาลเวลามาจนถึงปัจจุบัน กระทั่งได้รับรางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่น ประจำปี พ.ศ. 2557 เมื่อศึกษาเรื่องราวเหล่านี้ร่วมกับประวัติศาสตร์พื้นที่ข้างเคียงบริเวณเสาชิงช้า ส่งผลให้ร้านยาบ้านหมอหวนมีคุณสมบัติเป็นแหล่งเรียนรู้อกระบบ โดยเฉพาะด้านภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยที่ครบถ้วน สามารถจัดประเภทสถานที่แห่งนี้เป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ที่บอกเล่าเรื่องราวในอดีตผ่านชุดความรู้ซึ่งสะสมไว้ทั้งในตัวอาคาร ข้าวของเครื่องใช้ และสถานที่รอบ ๆ ได้อย่างสมบูรณ์

คำสำคัญ : หมอหวน, บำรุงชาติสาสนายาไทย, แพทย์แผนไทย, การศึกษาอกระบบ

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาประวัติ และภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ณ ร้านยาบ้านหมอหวน (บำรุงชาติสาสนายาไทย) ในการจัดการให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตามรูปแบบพิพิธภัณฑ์สถาน”

** อาจารย์ประจำภาควิชาโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

Abstract

Learning Space at Bumrunghat Sassana Yathai

Putsadee Rodchareon

The concept of education, as defined by UNESCO at the international conference on “The World Education Crisis” in 1967, includes the formal and non-formal learning. Non-formal education is recognised as “the systematic management of learning activity outside the structural framework of formal education, with an aim to serve both adults and youths”. The Section 15 of the National Education Act B.E. 2542 describes non-formal education as an education without fixed forms and organisational structures with the purpose of providing basic knowledge and skills for citizens of all ages.

Influenced by these defined characteristics of out-of-classroom idea, both governmental and private sectors have opened various learning spaces such as Thailand Creative & Design Center (TCDC), Thailand Knowledge Park (TK Park), Museum Siam, Bangkok Art and Culture Centre (BACC).

Bumrunghat Sassana Yathai was established by Mr. Waan Rod-Muang, the Thai traditional pharmacist, whose profession spanned from the reigns of King Rama V to Present. During his active years, his routines included diagnosis of patients coming from various social backgrounds, construction of drug formularies, and compounding. These practices that have still been carried on by the current fourth generation. Praised by a long history and exceptional architecture of the store, Bumrunghat Sassana Yathai has been honoured by various institutions, including The Architectural Conservation Award 2014.

Considering its eventful past together with local history of neighbourhood, Bumrunghat Sassana Yathai, though being a Thai traditional pharmacy, can also be recognised as another space to promote out-of-school learning activity and local museum, especially for the history of the practice of Thai traditional medicine and this part of Old Bangkok. The stories can colourfully and thoroughly be narrated and learned through both architecture and objects.

Keywords: Mowaan, Bumrunghat Sassana Yathai, Thai Traditional Medicine, Non-formal Education